

«WATERGATE», 15 ANYS

El poder de la informació

Potser des de la «crisi dels míssils», durant el mandat de **John F. Kennedy**, l'opinió pública nord-americana mai no es va veure tan commocionada com en el famós escàndol del «Watergate», en què s'involucrà el president conservador **Richard Milhous Nixon**, el qual se sentí forçat a abandonar el càrrec davant l'amenaça de l'«impeachment», una figura processal que permet jutjar el mateix president dels EUA. Per «traïció, suborn o altres delictes greus i infraccions».

«Watergate» fou alguna cosa més que un simple succés. Podríem qualificar ben bé aquell afer com l'esdeveniment més important d'allò que **Tom Wolfe** anomenarà Nou Periodisme. **Carl Bernstein** i **Robert Woodward**, els dos reporters del *Washington Post* que investigaren a fons el cas, van ser en-

Fa 15 anys, l'escàndol «Watergate» revalorà el periodisme d'investigació. EL TEMPS ha volgut rememorar aquell esdeveniment que van protagonitzar, per a la premsa dels EUA, els repòrters de *Washington Post* **Bernstein** i **Woodward**.

Víctor Mansanet i Boigues

lairats per la revista *New York* a «nous herois americans». Fins i tot el prestigiós periodista anglès **Alistair Cook** arribà a dir, amb motiu de la investigació portada a terme per **Bernstein** i **Woodward** sobre les activitats il·legals

i d'espionatge polític de **Nixon**, que «s'havia entrat en la gran era dels *muckrakers*», una mena de professionals de la informació que basen la seua labor a emetre notícies entorn del desordre moral que, sobretot, registren els poders fàctics i polítics.

Però a més, el «Watergate» mostrà les misèries d'un sistema esquerdat per l'ambició i la incompetència d'un grup influent de personatges per als quals la fi justificava els mitjans. També va revelar aquest cas l'angúnia d'un president que volgué amagar els seus errors fent servir la mentida i el silenci, i que acabà prop de la bogeria i l'alcoholisme. Quinze anys després d'aquell esdeveniment, un altre escàndol, l'«Iran-gate», fa moure de nou els fonaments de la Casa Blanca i la imatge del seu paranoic habitador, **Ronald Reagan**.

Richard Nixon, que algú bateja com «Tricky Picky», és a dir, Ricardet el trampós.

Però això és una altra història. O la mateixa.

Tots els homes del president

Nixon va ser un polític fet dins del poderós Partit Republicà. El dinamisme, l'agressivitat i el tarannà anticomunista van portar-lo a la Cambra de Representants en la seua joventut. Participà en la comissió preparatòria del Pla Marshall i col·laborà en l'elaboració de la llei Taft-Hartley, per la qual es limitava les activitats dels sindicats. Fou senador per Califòrnia, l'estat on va nàixer, i aviat entrà a formar part de l'equip del general Eisenhower. Durant aquesta època, 1952, ja és acusat d'haver constituït un fons privat per a les seues campanyes electorals i les seues necessitats personals.

Això no obstant, aconseguí ser nomenat vice-president dels EUA als quaranta anys d'edat. Després de la mort del general, es convertí en el principal candidat dels republicans a ocupar el seient de la Casa Blanca. Kennedy, líder del Partit Demòcrata va impedir-

li-ho el 1960. Vuit anys més tard, assolí una victòria mínima sobre el seu contrincant, Hubert Humphrey, victòria que esdevingué aclaparadora el 1972.

Aquest any començà el principi de la fi de l'era Nixon. Una acusació per frau en qüestions d'impostos i el cas «Watergate» va fer que s'acceleràs el procés, tot i que «Tricky Dicky» (Ricardet el Trampós, com algú el batejà), esmerçà tots els mitjans per mantenir-se sa i estalvi de tanta escamesa, i a tal fi formà una guàrdia pretoriana que disposava d'un fidel aparell de «fontaneria» i el floret del conservadorisme nord-americà: els homes del president. Molts d'ells serveixen, a hores d'ara, Ronald Reagan (*exempli gratia*, Caspar, Weinberger, Henry Kissinger, George Shultz, Vernon Walters, Larry Speaks o Alexander Haig). Poques coses han canviat, doncs, d'aleshores ençà.

Resulta força curiós que Nixon, un declarat anticomunista, accedis al poder durant una època de distensió en

la «guerra freda» i que, tanmateix, entaulàs unes bones relacions amb Moscou. Fins i tot els països de l'Est interpretaren la seua caiguda com una victòria dels enemics de la distensió entre l'Est i l'Oest. També, sota el seu mandat, els EUA van reprendre amb Europa unes relacions deteriorades per la política gaullista i la crisi del dòlar.

També, viatjà a la Xina comunista per tal de resoldre un problema que s'arrossegava de feia vint-i-tres anys i, sobretot, obtingué un clamorós èxit en anunciar la fi d'una traumàtica guerra, els efectes de la qual encara són patits per la societat americana: Vietnam.

Però aquestes consecucions van ser embrutades per intents d'aturar l'experiència del «busing», a través de la qual pretenien mesclar en les escoles del Sud xiquets negres i blancs, com també per les distintes irregularitats financeres i el «Watergate», causes que esmicolaren la figura del president.

Dos reporters i una mateixa notícia

Carl Bernstein i Robert Woodward no els va unir l'atzar sinó la investigació d'una mateixa notícia que els encomanà el redactor en cap local del *Washington Post*. Era el dia 17 de juny del 1972. Una banda de lladres va ser agafada «in fraganti» a la planta on s'instal·là el quarter general electoral del Partit Demòcrata, al luxós hotel «Watergate», de Washington. ¿Qui gosava d'espiar els demòcrates en plena campanya? El *Washington Star* i el *New York Times* informaren sobre la possibilitat d'una acció de grups anti-castristes. Quatre dels cinc homes detinguts havien participat en activitats d'aquesta mena. L'altre, en comparèixer l'endemà de l'aprehensió a l'Audiència, confessà que era conseller de Seguretat. Aleshores, el magistrat li preguntà en quin organisme havia treballat. L'individu va contestar: «La CIA».

El *Post*, que tractà la notícia com un simple succés, inicià una labor d'investigació que acabà amb la carrera política de Nixon i dugué el rotatiu a aconseguir del premi «Pulitzer» el maig del 1973. Per als dos reporters que s'ocuparen del cas significà la gran oportunitat de la seua vida i l'estretament d'unes relacions professionals que van jugar dues formes distintes de fer periodisme, de vegades antagòniques, i, Qui eren, aquests dos nous *muckrakerst*

Tots dos periodistes no tenien res en comú. Woodward era una «prima donna» del periodisme local que influïa en

la política de la redacció del seu diari. Graduat a Yale, va ser ex-combatent del Cos d'Oficials de l'Armada abans de dedicar-se a escriure. No era, però, un bon escriptor i no dominava com cal l'anglès, ja que no era el seu idioma matern. Contractat el 1971 pel *Post*, s'especialitzà en la investigació de temes municipals i publicà articles de música clàssica. Afiliat al Partit Republicà, havia complert els 29 anys d'edat quan esclatà el cas «Watergate».

Un any menys tenia **Bernstein**, un xicot de cabells llargs i aspecte de «progre» contracultural. S'havia fet en el *Washington Star*, on entrà a treballar als 16 anys. Des del 1966 formava part de la plantilla del *Post*. Deixeble de **Tom Wolfe**, va obtenir un dels seus primers premis el 1965, per contar les seues experiències durant la famosa apagada de llum de Nova York. Publicà treballs sobre els barris, les drogues, l'actuació de la policia o els fiscals, la violència i el roc. La resta dels companys de la redacció van poder palesar la mútua antipatia que se sentien ambdós periodistes. Això no obstant, el cap de la secció local del diari els posà a treballar junts i en poc temps formaren un equip bastant compenetrat, un tàndem que rebé el nom de «Woodstein».

Hoffman i Redford interpretant Bernstein i Woodward.

Gorja Profunda

El cas «Watergate» va posar de moda dues classes de fonts periodístiques: els arxius públics i la informació anònima. **Woodward** i **Bernstein** van disposar d'una valuosa documentació per escometre la seua labor. Amb prou feines, recolliren dades que treien, no solament del Comitè per la Reelectió del President, l'òrgan del Partit Republicà que preparà l'assumpte de l'hotel Watergate, sinó també del Departament de Justícia i de l'FBI.

A raó de dotze hores diàries, set dies a la setmana, i al llarg d'aquell estiu del 1972, els reporters del *Post* contactaren amb més de mil persones. Entre aquestes persones, una va tenir un paper fonamental en el desenvolupament de la investigació. Ningú no ha revelat la seua personalitat, tot i que un col·laborador del mateix **Nixon** insinuà que podia tractar-se del general **Alexander Haig**. Aquest misteriós personatge responia al nom «Gorja Profunda», títol d'una pel·lícula que aleshores estava de moda, i a més d'informar sobre les ac-

tivitats brutes dels homes del president, donà pistes importants perquè s'aclarís l'afer, però no ho va fer al Comitè Senatorial constituït «ad hoc», ni al magistrat **John Sirica**, jutge del Tribunal Federal dels EUA per al districte de Colúmbia, ni al Gran Jurat, sinó a la premsa. ^Per què? Potser no se'n refiava, dels altres, o potser pretenia posar el dit al forat que havia obert «Tricky Dicky» als murs de la Casa Blanca.

D'altra banda, el president havia manifestat en diverses ocasions la seua aversió als mitjans de difusió. No debades, la tinta de les rotatives l'havien escaldat. Així, la revista *Newsweek* publicà notícies sobre les evasions fiscals de Nixon. Un altre setmanari, *U.S. Ci-*

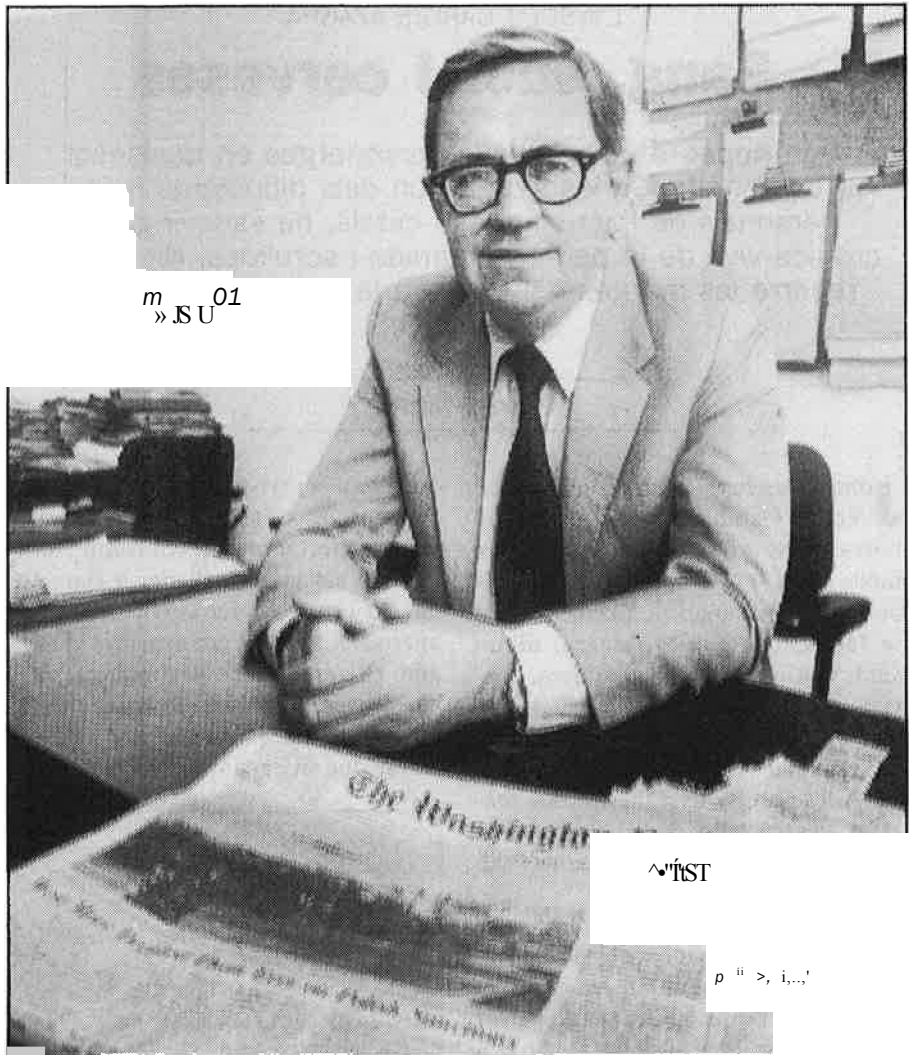
tizen, revelà les anomalies de la renda del màxim mandatari nord-americà i finalment, la ràdio i la televisió van estirar de la mateixa corda que els reporters del *Post* van lligar a la base que sostenia l'enorme caserna de l'avinguda de Pennsilvània. El «quart poder» funcionà, aleshores, més que mai com a contrapoder, tot i que necessità el suport de ciutadans que, com ara «Gorja Profunda», trencaren la «disciplina augusta» que s'havien imposat els homes del president.

El candor de l'albergínia

Nixon se sentí acorralat per la premsa que tant menyspreava. Sobre el seu cap penjava una espasa de Damocles la fulla de la qual havien començat a esmolar **Woodward** i **Bernstein** l'estiu del 1972. Per tal de protegir-se de l'acacament periodístic —i d'espantar el fantasma de l'«impeachment»—, el president esmerçà tots els mitjans al seu abast, mitjans que anaven des de la mentida fins a l'engament de la denominada «Operació Candor», a través de la qual pretenia recobrar la

popularitat que per culpa del cas «Watergate» havia perdut. Plantejà la seua estratègia amb l'estil dels *raids* electorals i fins i tot inventà el joc anomenat «a veure qui pega més fort al *Post*». Tanmateix, aquest home que algú comparà amb una albergínia, estava ensorrat fins el coll en l'estiu del 1972, tot i que no va cedir en cap moment en el manteniment de la poltrona. La seua reelecció com a president dels Es-

The Washington Post va aconseguir l'«impeachment» de Nixon. A l'esquerra, Alexander Haig.

tats Units d'Amèrica el 7 de novembre del mateix any l'encoratjà a actuar d'aquesta manera, la qual cosa no impedí que la premsa del seu país —i el *Washington Post* al capdavant— continuàs investigant i informant de l'escàndol «Watergate». El ball de les dimissions, cessaments i inculpacions dels homes del president havia començat. **Spiro Agnew** és apartat del seu càrrec de vice-president dels EUA. Els

assaltants de l'hotel «Watergate» involucren en el cas els principals col·laboradors presidencials: el conseller **John Dean**, l'ex-fiscal general (ex-ministre de Justícia) **John Mitchell** i el director de l'FBI, **Patrick Gray**.

Al final del procés, set mil pàgines mecanografiades recullen les proves i els documents de l'acusació contra **Nixon** i que es resumien en el cas «Watergate» i totes les maniobres per ocultar-lo, l'abús de poder i de la Constitució i l'ultratge al Congrés per haver-se negat a lliurar distintes cintes gravades. El dia 8 d'agost del 1974 féu pública la seua renúncia davant les càmeres de la TV. L'acord de gràcia atorgat pel seu successor, **Gerald Ford**, evità que **Nixon** fos objecte d'una inculpció infamant.

Més que fer veure les imperfeccions o perfeccions del sistema constitucional americà, el cas «Watergate» demostrà, en general, la importància que té la premsa relativament lliure, la seua funció de sanejament i de garantia con-

tra els abusos de la corrupció. Demostrà, alhora, l'efectivitat del periodisme d'investigació i féu reviscolar el mètode de treball que en començar el segle havien engegat els *muckrakers*, mitjançant la síntesi de la precisió, la vindicació i la descripció, a l'estil de **Truman Capote**.

Comptat i debatut, la investigació fa servir la curiositat científica i la labor detectivesca, elements que tan bon resultat han donat als joves reporters **Bernstein** i **Woodward**. En aquest darrer cas, la pràctica professional s'ajustà a les necessitats de l'empresa per a la qual treballaven. La mateixa senyora **Graham**, propietària del *Washington Post*, declarà fa temps que l'escàndol «Watergate» és una mostra de la responsabilitat i la maduresa a què ha arribat el periodisme americà i palesa «com resulta d'essencial una premsa lliure per a la supervivència d'una societat lliure en un estat de dret». Un tema, en aquest estat, que les darreres setmanes s'ha tornat a posar de moda.